

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Sciences

p-ISSN:1300-9702 e-ISSN: 2149-3243

Kadınhanı (Konya) Ağzında Kalıp Sözler

Formulaic Expressions in Kadınhanı (Konya) Dialect

Fatma KILIÇ¹

¹Dr., ftm.shn4274@gmail.com, orcid.org/0000-0001-5556-3087

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:

12.11.2024

Kabul/Accepted:

20.06.2025

DOI:

10.18069/firatsbed.1583980

Anahtar Kelimeler

Söz varlığı, Kalıp sözler,
Anadolu ağızları,
Kadınhanı ağzı

ÖZ

Söz varlığı içerisinde kalıp söz, deyim, atasözü gibi yapılara sıkça rastlanır. Zamanla tekrar ede ede birer kalıp hâlini alan bu yapılar kuşaktan kuşağa aktarılır. Ölçünlü dilde kullanılan kalıp sözler dışında Anadolu ağızlarında kullanılan kalıp sözler de çeşitliliğiyle dile zenginlik katar. Nesilden nesile sözlü miras yoluyla aktarılan bu yapıların yazılı olarak kayıt altına alınması Türk dilinin tarihî seyri açısından büyük önem taşımaktadır. Tıpkı atasözleri ve deyimler gibi kültürel zenginliğin birer yansıması olan kalıp sözler üzerine çalışmalar çoğalmakla birlikte konuyu detaylı olarak ele alan kapsamlı çalışmalara duyulan ihtiyaç devam etmektedir. Bu çalışma "Kadınhanı ağzı" adlı yüksek lisans tezinde bulunan kalıp sözlerin tasnifi üzerine oluşturulmuştur. Kadınhanı ağzında tespit edilen kalıp sözler anlamlarına göre kavram alanı esas alınarak ayrılık, vedalaşma bildirenler, dini inançları bildirenler, duygusal tepkileri bildirenler, eleştiri ve uyarı bildirenler, karşılama bildirenler, halk inanışlarını bildirenler, hatırlama bildirenler vb. şeklinde on beş başlık altında incelenmiştir. Toplamda 113 kalıp sözün tespit edildiği bu çalışma dil çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

ABSTRACT

Structures such as formulaic words, idioms, and proverbs are frequently encountered in the vocabulary. These structures, which become patterns over time through repetition, are passed down from generation to generation. Apart from the formulaic words used in the standard language, the formulaic words used in Anatolian dialects also enrich the language with their diversity. Recording these structures, which are passed down from generation to generation through oral heritage, in written form is of great importance in terms of the historical course of the Turkish language. While studies on formulaic words, which are a reflection of cultural richness just like proverbs and idioms, are increasing, the need for comprehensive studies that address the subject in detail continues. This study was based on the classification of formulaic words found in the master's thesis titled "Kadınhanı Dialect". Formulaic words identified in the Kadınhanı Dialect were examined under fifteen headings based on their meanings, such as those indicating separation, farewell, those indicating religious beliefs, those indicating emotional reactions, those indicating criticism and warning, those indicating welcome, those indicating folk beliefs, those indicating asking after someone's well-being, etc. This study, in which a total of 113 formulaic words were identified, will contribute to language studies.

Atf/Citation: Kılıç, F. (2025). Kadınhanı (Konya) Ağzında Kalıp Sözler. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 3, 1007-1017.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Fatma KILIÇ, ftm.shn4272@gmail.com

1. Giriş

Her toplum, gündelik hayat içerisinde yaşanan ve tekrar eden olaylar karşısında belli bir söz varlığı üretmeye meyillidir. Bu söz varlığı zamanla dile yerleşir ve bir kalıp hâlini alır. Anadolu ağızlarında kullanılan kalıp sözlerin tespiti ölçünlü dilin sınırların ötesine geçerek dilin farklı kullanım alanlarını ortaya çıkarır. Bu da dilin genel yapısını daha bütüncül bir şekilde anlamaya katkı sağlar. Yöresel ağızlarda bulunan kalıp sözler, dilin tarihsel süreçte nasıl değiştiği ve geliştiği hakkında ipuçları verir. Yerel kimliğin ve toplumsal hafızanın korunmasında önemli bir rol oynayan bu yapıların belgelenmesi, yok olmalarını önler ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlar. Bu nedenle yöresel kalıp sözlerin tespiti ve incelemesi, sadece dil bilimi açısından değil, aynı zamanda sosyoloji, tarih ve kültürel çalışmalar gibi disiplinler için büyük önem taşır.

1.1. Kalıp Sözü Tanımı ve Yapılan Çalışmalar

Doğan Aksan, “ilişki sözleri” olarak adlandırdığı kalıp sözleri “Sözvarlığı içinde yer alan bu ögeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan birtakım sözler” şeklinde açıklar (2004: 34). Alison Wray ise kalıp sözleri “Daha önce belirli bir şekilde oluşturularak bellekte saklanan ve söyleneceği zaman çoğaltılmadan veya dil bilgisi açısından ayrıştırılmadan olduğu gibi kullanılan ardışık veya aralıklı kelimeler dizisidir.” şeklinde tanımlar (2002: 9). Yusuf Çotuksöken, “Toplumun bireyleri arasında teşekkür etme, özür dileme, rica etme, tanışma, yolcu karşılama/uğurlama, bir isteği dile getirme gibi çeşitli bağlamlarda kullanılan sözlerin genel olarak “kalıpsözler” bağlamında ele alındığını belirterek bunlara “bağlamsal sözler” ya da “ilişki sözleri” (ya da karşılama sözleri) adının da verilebileceğini” söyler (2015: 308).

Nesrin Sis ve Bekir Gökçe’ye göre dil öğrenme süreci kalıp sözleri öğrenme süreciyle paralel ilerlemektedir ve dil-kültür iç içeliğinin en güzel göstergelerinden biridir (2009: 1979). Araştırmacıların da söylediği gibi dil öğretiminde kalıp sözlerin tercih edilmesi bu yapıların, gündelik konuşma dilinde insanlar arasındaki iletişimdeki rolü ve kültürel anlamdaki yeriyle alakalıdır. Aksan, kalıp sözlerle ilgili “Sözvarlığını oluşturan öğeleri tanıtırken değindiğimiz gibi, dilbilimde kalıp sözler ya da ilişki sözleri adı verilen ögeler -tıpkı deyimler ve atasözleri gibi- bir dili konuşan toplumun kültürüne ışık tutmakta, onun inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve göreneklerini yansıtmaktadır.” şeklinde bir açıklama yapar. Bugün dil öğretiminde bu öğelere özel bir önem verilmesi her dilde, insan ilişkilerinde gerekli olmaları, bir yandan da dili öğrenilen toplumun kültürü içine girebilmek için öğrenilmesi gerekli sözler sayılmalarından kaynaklandığından bahseder (Aksan, 2004: 190).

Her toplumda gündelik hayatta ya da doğum, ölüm ve bayram gibi özel günlerde kullanılan kalıp sözler mevcuttur. Ancak her toplumun olayları algılayışı ve olaylar karşısında tepkisi farklı olduğundan kalıp sözleri de farklılık gösterir. Bir kalıp sözü öğrenmek aslında o toplumun kültürünü, inancını ve hayata bakışını öğrenmek demektir. Örneğin kökeni Pagan inancına kadar uzanan ve bugünlerde Hristiyanlar tarafından kutlanan Cadılar Bayramında kullanılan “Şaka mı şeker mi?” kalıp sözü o kültürü bilmeyenler için tuhaf görünebilirken bir yabancı da “Tahtaya vur ” ve “Dilini ısır ” gibi Türk toplumunun eski inanç geleneğinin günümüze kadar uzanan izlerinden olan bu kalıp sözleri anlamakta zorlanabilir.

Araştırmacılar tarafından kalıp sözlerin deyim, atasözü ve ikilemelerden ayrılan yönleri tartışılmaktadır. Bu yapıların tanımlarının net bir şekilde yapılması ve bunların sınırlarının birbirinden ayrılabilmesiyle ilgili farklı görüşler vardır. Hürriyet Gökdayı’ya göre kalıp sözler, yapı olarak incelendiğinde deyim, atasözü ve ikilemelerden pek farklı değildir. Bu sözlerin çoğunluğu, diğer kalıplaşmış ögeler gibi cümle veya sözcük öbeği yapısındadır. Yalnız bazı sözlerin tek kelimedenden meydana gelmesi onları diğerlerinden ayırır. Kalıp sözler yapı, bağlam, işlevsel ve anlam özellikleriyle tüm açılardan betimlendiğinde atasözleri, deyimler ve ikilemelerin ortak ve farklı yönleri ortaya çıkacak ve böylece bu sözlerin diğer kalıplaşmış dil birimlerinden ayırt edilmesi kolaylaşacaktır (2008: 92). Leyla Subaşı Uzun’a göre Türkçenin sözvarlığı içinde yer alan kalıpsözler, çoğu zaman deyimlerle karıştırılmakta ve deyim sınırını zorlamaktadır. Ancak deyimler, yapıdaki kalıplaşmanın anlamına göre biçimlenmesiyle öteki kalıplaşmış birimlerden ayrılır (1991: 72). Funda Toprak, kalıp söz ve deyim ayrımının pek çok çalışmada dikkate alınmadığından bahseder. Hatta Türkçe Sözlük’te yapılan deyim tanımının kalıplaşmış söz tanımına benzer bir tanım olduğundan yeterince açıklayıcı olmadığını söyler (2020: 232). Osman Bolulu, deyimlerin mecazlı-mecazsız olma ayrımına göre kalıp sözden ayrıldığını düşünen araştırmacıların varlığından bahseder (Bolulu, 1998: 17; akt. Yüceol Özezen, 2001: 872).

Kalıp sözler ile ilgili kitap, tez, makale gibi çalışmalar mevcuttur (Bölük ve Erdem 2021, Göktaş 2023, Küçükbasmacı 2017, Sağlam 2019, Tohumcu 2018, Yavuz 2013, Kılıç 2024 vb.). Özellikle son yıllarda yabancılara Türkçe öğretiminde kalıp sözler ile ilgili tez çalışmaları yoğunluktadır (Bayram 2017, Özcan 2021, Keskin 2021, Bayraktar 2019 vb.). Kalıp sözler üzerine en kapsamlı çalışma Hürriyet Gökdayı'ya aittir. Gökdayı, "Türkçede Kalıp Sözler" adlı makalesinde kalıp sözleri yapı, bağlam, işlev ve anlam yönüyle detaylı olarak incelemiştir (2008). Gökdayı ardından 2011 yılında makalesini genişleterek aynı isimde bir kitap çalışması yapmıştır. Gökdayı'nın 2019 yılında "Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler, Bu Sözleri İçeren Bir Sözlük İhtiyacı ve Hazırlama Yöntemi" adlı bir makalesi de bulunmaktadır. Doğan Aksan, *En Eski Türkçenin İzlerinde* (2015) adlı kitabında Eski Türkçedeki "kalıp ifadeler, deyim, atasözü ve ikilemeler"i ele alarak kısaca özelliklerine değinmiştir. Serdar Bulut, *Anadolu Ağızlarında Kalıp Sözler ve Kullanım Özellikleri* (2012) adlı yüksek lisans tezinde, Kalıp Sözler ve Özellikleri, Anadolu Ağızlarında Kullanılan Kalıp Sözler ve Örnekleri başlıklarını detaylı bir şekilde incelemiş ve kalıp sözler ile ilgili anlamsal bir sınıflandırmaya gitmiştir. Habibe Yazıcı Ersoy, "Başkurt Türkçesinde Kalıp Sözler" (2011) adlı makalesinde Başkurt Türkçesinde kullanılan kalıp sözleri ele almış, sözkonusu kalıp sözleri söz edimleri/sözeylem bağlamında değerlendirmiştir. Muna Yüceol Özezen'in "Türkiye Türkçesi Yazın Dilinde Teşekkür Kalıpları" (2006) adlı makalesinde "teşekkür" kalıbıyla ilgili detaylı bilgiler vermiştir. Çiğdem Erol, *Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler Üzerine Bir İnceleme* (2007) adlı yüksek lisans tezinde Türkçenin Söz Varlığı, Anlamlarına Göre Kalıp Sözler, Yapılarına Göre Kalıp Sözler şeklinde inceleme yapmıştır. Musa Çıfci'nin 2020 yılında yayınlanan "Atasözleri ve Kalıp Sözlere Katkılar (Emirdağ/Burunarkaç Köyü)" adlı bir makalesinde Emirdağ-Burunarkaç köyünden derlediği atasözü ve kalıp sözler değerlendirilmiştir. Ahmet Pınaz, *Kahramanmaraş Halk Kültüründe Kalıp Sözler* (2019) başlıklı yüksek lisans tezini halk kültürü/bilimi ekseninde yazmıştır. Gülseren Tor, 2011 yılında "Mersin'den Birkaç Kalıp Söz (İlişki Sözü) Üzerine" adlı bildirisinde Mersin yöresine ait kalıp sözleri incelemiştir. Kalıp sözler hayatın her aşamasında insan ilişkilerine dair her alanda sıklıkla kullanılır. Yazıcı Ersoy'a göre, "Her dil kendi içerisinde konuşurlarının belirli düzeyde anlaşmasını sağlamak ve insan ilişkilerini devam ettirmek bakımından kullanılma sürecinde zamanla kalıplaşmış söz gruplarından faydalanarak iletişimi gerçekleştirir. Kimi zaman bu kalıplar bildirimde öyle önemlidir ki söylendiğinde veya söylenmediğinde insan ilişkilerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileme gücüne sahiptir" (2011: 6). Gündelik hayatta hamile olan bir kadına "Allah elini ayağına kavuştursun, Allah kurtarsın, bebeğini sağ sağlıcakla kucağına alırsın inşaallah" gibi temennilerde bulunurken yeni bebeği olan kişilere "Allah analı babalı büyüksün, yaşı uzun olsun, ömrü hayırlı olsun" gibi iyi niyet ifadeleri kurulur. Bir cenazede vefat eden kişilerin ailesine "başınız sağ olsun, Allah taksiratını affetsin, ışıklar içinde uyusun" derken bir kız isteme merasiminde büyükler konuşmasına "Allah'ın emri peygamberin kavliyle" şeklinde başlar. Bu ve bunun gibi pek çok kalıp söz örneği vermek mümkündür. Anadolu ağzlarında yaşayan kalıp söz sayısı oldukça fazladır. Kalıp söz açısından böylesine zengin bir dağarcığa sahip olunması bu yapıların kayıt altına alınmasını elzem kılmaktadır. Bu sebeple kalıp sözler gibi yazılı olmayan kültürel bir mirasın Anadolu ağzlarındaki zengin şekilleriyle beraber ortaya konulması ve yazılı bir şekilde kayıt altına alınması ile ilgili çalışmaların çoğaltılması gerekmektedir.

1.2. Kadınhanı

Kadınhanı, Konya'nın 60 km batısında yer alan ilçelerinden biridir. Güneyinde merkez Selçuklu ilçesi, doğusunda Sarayönü ilçesi, batısında Ilgın ilçesi, kuzeyinde ise Yunak ilçesi bulunmaktadır. Eski çağlara kadar uzanan yerleşim asıl 1223 yılında Selçuklu Sultan hanımlarından Raziye Sultan tarafından yaptırılan kışlık kervansarayın çevresinde başlamıştır. Karamanoğlu zamanında "Saideli" adıyla il merkezi olmuştur. 1914 Osmanlı İmparatorluğu döneminde ilçe olmuştur (Şahin, 2017: 1).

Klasik Doğu Roma döneminde Yunan-Roma yolu üzerinde İkonium (Konya), Laodica Cambustra (Ladik), Pira (Kadınhanı), Philomelion (Ilgın) gibi önemli şehirler bulunur. Bu yol İpek Yolu ve Kral Yolu güzergâhında bulunmaktadır. Daha sonra bu yol Bizans askeri yolu olmuştur. 19. yüzyılda Konya'dan Eskişehir'e oradan da İstanbul'a ulaşan bu araba yoludur. Kudüs'e giden hacılar da bu yolu takip eder. Doğu Roma İmparatorluğu Maxmian devrinde İkonium, Laodica, Lysra (Hatunsaray), Galatia (Kadınhanı, Atlantı ve çevresi) önemli Roma şehirleridir. Bu bölge ile beraber Kadınhanı da uzun yıllar Etiler'in egemenliğinde kalmıştır. Daha sonra Frigyalılar ve Lidyalılar bu bölgede egemen olmuştur. IV. yüzyılda İranlıların hakimiyetine girmiştir. Bölgede bulunan birçok kalıntı ve sanat eserleri bu bilgiyi doğrulamaktadır. Raziye Hatun Kervansarayının duvarında çevreden devşirilerek kullanılan birçok taşla beraber Kadınhanı'nın çeşitli

yerlerinde ayrıca Kestel ve Kındıras'ta bulunan aslan figürleri ve sütun başlıkları bu devir izlerini gösteren önemli kalıntılardır (Özkul, 2013: 18).

Tam bir Türkmen yurdu olan ilçeye Anadolu Selçuklu zamanında 1097 yılından itibaren Türk boyları yerleştirilmeye başlanmıştır. Raziye Hatun Hanı'nın 1223 yılında yapılışından sonra hanın ve yolcuların güvenliğini sağlamak ve handa konaklayanlara hizmet edilmesi için devlet tarafından Kınık, Bayat, Savur, Afşar ve Çavundur boyu iskân edilmiştir (Keser, 2015: 10). Kadınhanı merkezine Bayat boyu Doğanlar oymağı (Doğanlar mahallesi) ve Çavundur boyu (Çavundur mahallesi) yerleşmiştir. Afşar boyu ise Afşarlı köyüne yerleşmiştir. Kolıkisa, Meydanlı ve Karahisarlı köylerine ise Azerbaycan Türkmenlerinden Şamlar Aşireti yerleşmiştir. İlçeye asıl büyük göç Karamanoğulları zamanında Turgutoğlu Ömer Bey (Saideli Emiri) tarafından 1427 yılında Konya'dan Şeyh Turgutoğulları Turhan ve Durmuş adında iki kardeş ve aileleri Tekke hizmetlerini görmek için yerleştirilmiştir (Şahin, 2017: 2-3).

2. Yöntem ve Veri Toplama

Çalışmada, insanların davranışlarını, etkileşimlerini ve yaşam tarzlarını anlamak için derinlemesine ve katılımcı gözlem yapmayı içeren etnografik araştırma yöntemi kullanılmıştır. Etnografik yöntemin (ve otoetnografinin) de içinde bulunduğu nitel araştırma geleneği, gerçekliğin araştırmacı tarafından kurulduğu; gerçekliğin araştırmacının kendi öznel değerleri perspektifinden kavraması ve araştırma raporunda kişisel bir dil kullanılması gerektiği varsayımlarından hareket etmektedir (Özdemir, 2010: 325-326).

Kadınhanı ile ilgili bütün kayıtlar 2016-2017 yıllarında derlenmiştir. Kadınhanı ilçesinde 33 köy ve 7 merkez olmak üzere 51 kişiden derleme yapılmıştır. Çalışmanın veri tabanını bu derlemeler oluşturur. Derlemede özellikle bölge ağzını en iyi temsil eden kişiler tercih edilmiştir. Derlemede araştırmacının araştırma yapılan bölgede büyümüş olması kullanılan ağız özelliklerine hakimiyeti de derlemenin sağlıklı ilerlemesi açısından önemlidir. Çalışma Kadınhanı ve köyleri ile sınırlandırılmıştır.

Kadınhanı ağzında yer alan kalıp sözler ile ilgili bu çalışmada, derlenen metinlerde yer alan kalıp sözler kavram alanlarına göre alfabetik olarak sınıflandırılmıştır. Çalışmada sınıflandırma Hürriyet Gökdây'ın, "Türkçede Kalıp Sözler" adlı çalışmasından da faydalanılmıştır. Gökdây çalışmasında kalıp sözleri, anlamlarına göre kavram alanı temelli alt gruplara ayırmıştır. Çalışmamızda da bu alt grup isimlendirmelerinden bazıları kullanılmıştır. Her kalıp söz örneğinin önce transkribe hâli yanına da parantez içinde ölçünlü dildeki karşılığı verilmiştir.

3. İnceleme

3.1. Ayrılık, Vedalaşma Bildirenler

Vedalaşmak, bir ayrılık anında kullanılan sosyal bir davranış biçimidir ve insanlar arasındaki ilişkileri hem duygusal hem de kültürel açıdan derinleştirir. İnsanları birleştirir ve ayrılıkların daha kolay atlatılmasına yardımcı olur. Vedalaşmada kullanılan kalıp sözler, ayrılığın anlamını daha derin kılmak ve karşılıklı duyguları ifade etmek için önemlidir. Ayrılık, vedalaşma bildiren kalıp sözler ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir:

hadi ʔüle ʔüle gızım sa f'n] (13-128) (Haydi güle güle kızım sağ ol.)

ana ^La, şeýe hepisine çö[±] çö[±] selam sʔle ebe ^Le, dede ^Le (18-4) (Annene, ebene, dedene, hepsine çok çok selam söyle.)

hâdi ʔüle ʔüle (28-73) (Haydi güle güle.)

aʔlaha emanet oʔ işaʔlah (33-77) (Allah'a emanet ol.)

çö[±] seʔam sóle anne ^Le (33-79) (Annene çok selam söyle)

eyi aʔlah seʔâmet (39-86) (İyi Allah selamet (versin).)

3.2. Dini İnançları Bildirenler

Dini inançlarla ilgili kalıp sözler, genellikle inanç sistemlerinin temel ilkelerini, ahlaki değerlerini ve ritüellerini ifade eden ve toplumda yaygın olarak kullanılan sözlerdir. Bu tür kalıp sözler, toplumun kültürel belleğinin bir parçasıdır ve dini inançların toplumların hayatına nasıl nüfuz ettiğini, gündelik yaşamla nasıl iç içe geçtiğini gösterir. Türk toplumunun dini inançlarıyla ilgili kalıp sözlerde sıklıkla Allah, elhamdülillah, şükür, kısmetse olur, her şey Allah'tan gibi kelimeleri kullanır. Bu sözler kutsallık, saygı, teslimiyet ve

tevekkülün ifadesidir. İnsanlarda Allah'ın takdiri her şeyin üstündedir ve kadercilik düşüncesi hakimdir. Bir de dualar ve iyi dilekleri yansıtan “Allah saklasın, Allaha emanet” ol gibi kalıp sözler vardır:

- aļlah var (24-39) (Allah var.)
cenābı rabbım ğnymuşdur içine nāsibimizi de (3-65) (Cenab-ı Rabb'im içine nasibimizi koymuştur.)
cenābı rabbım biliyi (3-73) (Cenab-ı Rabb'im biliyor.)
cenābı aļlah ▪ le. tağdir bu yāni (4-74) (Cenab-ı Allah öyle takdir (etti).)
aļlah taraFından (21-104) (Allah tarafından.)
rabbım ğorudu (24-49) (Rabb'im korudu.)
ğene aļlahım izin vērise (6-33) (Yine Allah'ım izin verirse.)
elhamdürüļļa— aļlahıma bin kere şükūr (6-43) (Elhamdülillah Allah'ıma bin kere şükür.)
aļlah ömür vērise (8-12) (Allah ömür verirse.)
aļlah ğismet edese (8-106) (Allah kısmet ederse.)
aļlah bereketini vėriydi (8-113) (Allah bereketini verir.)
aļlah bi ğoļayıđı vėrecākdir. iřaļlah (11-93) (İnşallah Allah bir kolaylık verecektir.)
aļlah nāsib ęTti (20-33) (Allah nasib etti.)
aļlah ařđına vaļļa biļļa (23-42) (Allah aşkıma vallaha billaha...)
aļlahaļļa (10-55) (Allah Allah...)

3.3. Duygusal Tepkileri Bildirenler

Duygusal tepkileri dile getiren kalıp sözler, belirli duygusal durumları ifade etmek için yaygın olarak kullanılan ifadelerdir. Mutluluk, hüznün, keder, şaşkınlık, öfke gibi duygular karşılıklı iletişimde tekrar ettikçe bir kalıp halini alır ve dilde kodlanır. Bu kodlar, dil ve kültür arasında önemli bir köprü görevi görür ve bireylerin hislerini toplumda paylaşılan yollarla ifade etmelerine olanak tanır. Duygusal tepkileri dile getiren kalıp söz örnekleri aşağıdadır:

- bōvah (25-34) (bovah!)
çō— çekdig amma aļlah çekdirdi demesin (28-6) (Çok çektik ama Allah çektirdi demesin.)
ğadın abam aļlah ařđına (32-10) (Kadın ablam Allah aşkına...)
ne mezmurātım vesile? ne mejmurātım? (9-29) (Vesile ne mecburiyetim var? Ne mecburiyetim var.)
üsde çığar bacım. onu ó füne kimse geçemez (9-41) (Bacım üste çıkar. Onun önüne kimse geçemez.)
dōru kendi dōru herkeç y@ lış herkeç (9-47). ((Sadece) Kendi doğru herkes yanlış.)
beni çoğı đördü (9-48) (Beni çok gördü.)
sōna kiyfi yėtdi (9-49) (Keyfi sonra yetti.)
iyi o zaman hael ęt. niye hael ędiyrim sa la? (9-65) (İyi o zaman (hakkını) helal et. Sana niye (hakkımı) helal edeyim?)

3.4. Eleştiri ve Uyarı Bildirenler

Eleştiri ve uyarı bildiren kalıp sözler, genellikle bir durumu değerlendirmek, bir davranışı düzeltmek veya bir konuda dikkat çekmek amacıyla kullanılan ifadelerdir. Eleştiri, uyarı, tehdit bildiren kalıp sözler aşağıda verilmiştir:

- đaĝıř đadıyđı (25-32) (Kargış kalkıyor (Kötü söz söylemek, paylamak, azarlamak).)
adam oļsunļar, ęle ğülünç oļmuyáļım (4-71) (Adam olsunlar, başkalarına rezil olmayalım.)
seni l çilleyi mi çekeciyik (25-34) (Senin çileni mi çekeceğiz?)

3.5. Karşılama Bildirenler

Türk milletinin misafirperverliği, tarih boyunca süregelen ve köklü bir kültürel miras olarak ğünümüze kadar devam eden bir gelenektir. Türk kültüründe misafir “Tanrı misafiri” olarak kabul edilir. Dolayısıyla misafir hoş karşılanmalıdır. Misafir karşılamada genellikle “hoş geldin sefa getirdin, buyurun” gibi kalıp sözler kullanılır. Misafir geldiğinde karşılamada ve muhabbet ederken kullanılan kalıp sözler şu şekildedir:

- hoşgeldi l iz yāv (15-4) (hoşgeldiniz yav.)
buyúru l (1-2) (buyurun!)

3.6. Halk İnanışlarını Bildirenler

Kadınhanı'nda ölüm ile ilgili farklı inanışlar vardır. Ölen bir kişinin kırk gün boyunca mezarı açık olup, evine gelip gittiğine inanılır. O yüzden ölü evinde ışıklar hiç söndürülmez:

ğır= ın geli giderimış adam (14-92) ((Ölü) adam kırk gün (evine) gelir gidermiş.)

ğabiri açı= oğurumuş (14-92) ((Ölünün) mezarı (kırk gün) açık olumuş.)

Türk toplumlumunda bolluk, bereket olması için uygulanan çeşitli ritüeller vardır. Kadınhanı ilçesinde de düğünlerde hane sahibinin evinde bereket ve bolluk olması için gelin oğlan evine geldiğinde üstünden buğday atar:

bet bereket ossun (8-47) (Bet, bereket olsun.)

Türk toplumunda lohusa kadın ve bebeğiyle ilgili çeşitli inanışlar vardır. Lohusa kadın yalnız bırakılmaz. Yalnız kaldığı takdirde cin gibi kötü ruhlar yaklaşarak kadını ve bebeği öldürür ya da bebeği, kendi çocuğuyla değiştirir. Bu yüzden lohusa kadının yastığının altına demircilik aletleri, makas ya da bıçak konur. Odaya Kur'an ve süpürge asılır. Bunun gibi pek çok ritüel Kadınhanı halkında da mevcuttur:

yalı ız galırsa a=ısirē başına cin yanaşacâmış (3-85) (yalnız (kalınca) aklınca başına cin yanaşacakmış.)

ğabiri açı= oğurmuş ıo=şâ_ınsanı (3-87) (lohusa insanın kabiri açık olumuş.)

Halk inanışlarından biri olan nazardan korunmak için çeşitli önlemler alınır. Nazar boncuğu, üzerlik otunun yakılıp tütsü şeklinde evde gezdirilmesi, eli kulağına getirip öpücük sesi çıkarıp üç kere tahta bir zemini tıklatmak, maşallah, elem tere fiş kem gözlere şiş, Allah nazardan saklasın gibi cümleler kurmak sadece bunlardan birkaçıdır:

maşşallah maşşallah (17-25) (maşaallah maşaallah...)

3.7. Hatır Sorma Bildirenler

Hatır sorma, sosyal ilişkilerde yaygın olarak kullanılan bir nezaket göstergesidir. Kadınhanı ağızında hatır sormak, sadece bir nezaket göstergesi değil, aynı zamanda insanlara değer verdiğini ve onları önemseydiğini ifade etmenin bir yoludur. Bu ifadeler, ilişkileri sıcak tutmanın ve sosyal bağları güçlendirmenin önemli bir aracıdır:

dā ne var ne yo= ? (18-56) (Daha ne var ne yok?).

ne eden beg= ? (37-1) (Bekir ne yapıyorsun? (nasılsın?).

başğa ne_ş ıórec=k de? (18-4) (Başka ne yapacağız da?)

ne biléyim işde veşasılı (19-85) (Ne bileyim işte vel hasılı.)

ne ı=ş ıórecēz hinden sōna? (11-94) (Şimdiden sonra yapacağız?)

ne var yo= çojüm? (37-1) (Çocuğum ne var ne yok?)

3.8. Hayır Dua ve İyi Dilek Bildirenler

Hayır dua ve iyi dilekler Türk toplumunda kültür ve inançla içiçedir. İçerisinde "Allah" kelimesinin çoğunlukla yer aldığı dua ve dileklerde kişiler karşısındakine minnet ve iyi hisler beslediğini göstermiş olur. Böylece karşılıklı iletişimde bu kalıp sözler bir vasıta görevi üstlenir.

Bazı ağızlarda "alkış" şeklinde söylenmesi yaygın olan dualar, görülen iyiliklere, kavuşulan/elde edilen nimetlere ve yaşanan güzelliklere karşı minnet duygularını ifade etmek için söylenen dilek sözleridir. Alkış; birini ululamak/yüceltmek, övmek; bir nevi ona hayır duada bulunmaktır. Folklorumuz içinde önemli bir yer tutan alkış sözleri, bir bakıma, şükran duygularının ifadesidir ve bu kabil sözler konuşmaya renk ve canlılık katmaktadır (Karataş, 2004: 33).

Duaların ana hedefi kişinin Allah'a hâlini arz etmesidir; ancak kalıp sözler içinde değinilecek "hayır dualar" çoğunlukla günlük yaşam içinde kullanılan, bir kişi için iyi dileklerin kendisine veya onun gıyabında söylenmesi biçiminde olmaktadır. Hayır dualar, görülen bir iyilik karşısında kullanılabilirler gibi gelecekle ilgili beklentileri ifade eder veya doğum, evlilik, ölüm gibi hayatın bazı geçiş dönemlerinde iyi dilekleri belirtmek için kullanılır (Erol, 2007: 16).

ağğah ınönüyü m=radını vërsi (3-62) (Allah gönlünün muradını versin.)

ağğah emē i y@ı etsi (3-63) (Allah emeğini yağlı etsin.)

ağğah esirgesin (3-85) (Allah esirgesin.)

ağğām bundan kötü gün vermesin (4-1) (Allah'ım bundan kötü gün vermesin.)

allām işallah bozmasın (4-87) (Allah'ım bozmasın.)
allah ırāzı ossu^L (6-35) (Allah razı olsun.)
allahım aratmasın bu ınunlerimizi (6-85) (Allah'ım bu günlerimizi aratmasın.)
ço^Lyā^Lsā (7-103) (çok yaşa!)
allah işi^L ras getirsin (8-114) (Allah işini rast getirsin.)
allah istedi^L v^Lersi^L (20-4) (Allah istediğini versin.)
allah yedirmek nāsib etsin (21-16) (Allah yedirmek nasip etsin.)
allah ömür verise (21-24) (Allah ömür verirse.)
allahım hayırınan ırartmasın (21-69) (Allah'ım hayırından çıkartmasın.)
allahım baişlasın işallah (24-37) (Allah'ım baişlasın.)
allah acılarını ınósdetmesin (25-50) (Allah acılarını göstermesin.)
allahım el ayá^L muhtacı etmesin (29-11) (Allah'ım el ayak muhtacı etmesin.)
allām dutdurma^L nāsib etsin (29-45) (Allah'ım (oruç) tutturmak nasip etsin.)
allah binlerce rāzı olsun (31-38) (Allah'ım binlerce razı olsun.)
allah kóklüce iman, ğuran v^Lersin (31-90) (Allah köklüce iman, Kur'an versin.)
allahım ellerine ğoymasın (31-91) (Allah'ım (kimsenin) ellerine koymasın.)
ğurban o^Ldüm allahım cemil cümle^Lni^L çocuynan ba^L fışlasın. (40-25) (Kurban olduğum Allah'ım cemil cümlenin çocuğuyla baişlasın.)
allah ömür v^Lersi^L (32-64) (Allah ömür versin.)
allah rāzı ossunnar, bi ğatdan (25-53) (Bin defa Allah razı olsun.)
acılarını ınósdertmesin (25-53) (Acılarını göstermesin.)
allāma şükürler ossun (26-58) (Allah'ıma şükürler olsun.)
allahım huzur v^Lersi^L herkeSe (33-53) (Allah'ım herkese huzur versin.)
allah zi^L fin açı^Lı v^Lersi^L (35-84) (Allah zihin açıklığı versin.)
ço^Lyāsa ömrü^L ço^L ossun (17-2) (Çok yaşa, ömrün çok olsun.)
şe^L başarılar v^Lersi^L (7-103) (Şen başarılar versin.)

3.9. Kabulleniş Bildirenler

Hayatta her şey kontrol edilemeyeceğinden olayları olduğu gibi kabullenmek daha doğrudur. Bu güçsüzlük değil gerçeği kabul etmektir aslında. Çünkü sürekli direnmek ya da karşı çıkmak insanı yıpratıcı bir durumdur. Kabullenerek duygusal açıdan bir rahatlama yaşanırken zihinsel bir sakinlik de elde edilir. Bazen de toplumsal baskılar ve inanç sistemleri nedeniyle de kabullenme eğilimi güdülür. Kabulleniş bildiren kalıp sözler için örnekler şu şekildedir:

• le • le hayát devam ediyó (4-2) (Öyle öyle hayat devam ediyor.)

hayırlısı allahtandır nédelim? nāsip dé fılidi (4-84) (Hayırlısı Allah'tandır, ne yapalım? Nasip değildi.)

hayát sürüp gidiyi (10-110) (Hayat sürüp gidiyor.)

3.10. Kötü Söz, Beddua Bildirenler

Beddualar da tıpkı dualar gibi bir toplumun kültür ve inancıyla bağlantılıdır. Karşı tarafın zararına uğrayan kişiler çektikleri sıkıntı ve üzüntülerin bunu yaşatanlara da sirayet etmesini istediklerinden beddua, küfür ve kötü sözler söyleme eğilimi gösterirler. Genelde yapılan beddualar haksız yere edilmişse bedduanın onu eden kişi üzerinde tecelli edeceğine inanılır. Aynı zamanda bu kötü sözlerin söyleyen kişiye faydası olmadığına aksine zararı dokunduğuna da inanılır. Ancak çekilen acının bu kişilerde yarattığı kötü etkiler istemsizce bedduaya yönelmesine sebebiyet verir.

Kargış (beddua), bir kimseye, bir nesneye, bir topluma yöneltilmiş kötü dilek ve niyet ifade eden sözlerdir. Kargışın (beddua) hem söyleyeni hem de söyleneni etkilediğine inanılır. Kargışların yedi yıl etkili olduğuna inanan topluluklar dahi vardır, İslam dini, insanlara, kargış söylemekten sakınmayı tavsiye eder (Karataş, 2004, s. 237).

halel etmiyim o fa. (9-70) (Ona hakkımı helal etmiyorum.)

firdes eşşek o^Laca^L, ben üstünde a^Lacam o ha^Lğımı onlardan (9-70) (Firdevs (ahirette) eşşek olacak, ben de hakkımı onun üstünde alacağım.)

bo^u yiyeni misi^L? (9-86) (Bok yiyeni misin?)
sikdir o^ldu^lar gi^Tdiler (24-42) (Siktir oldular gittiler.)
o ho^ltalıya la^F mı yêter? (9-89) (O holtalıya laf mı yeter?)
âzi^La sıçıyım dêr gibi (23-80) (Ağzına sıçayım der gibi.)
âzını bellesin (27-25) (Ağzını bellesin.)
vilî aha ço^ubaşı^Lı yê (20-109) (Vili aha çocuk başını ye.)
gurban êderim seni saçını^L teline (Seni (onun) saçının teline kurban ederim.)
İnsanlar bazen sevdiklerine öfkelenildiğinde dua anlamı taşıyan bir kalıp sözü beddua eder gibi söyler. Örneğin Türk kültüründe “Ocağın sönmesin” sözü “ailen yok olmasın, soyun tükenmesin” gibi bir anlama gelirken aşağıda birine tepki olarak söylenmiştir:
ocâ^ı sönmeysesiceni^L güly@sini (20-87) (Ocağı sönmeyesicenin Gülyasin’i...)

3.11. Minnet, Teşekkür Bildirenler

Teşekkür etmek, insan ilişkilerinde önemli bir sosyal davranıştır. Yapılan bir iyilik ya da jest karşısında, saygı göstermek, iyi niyet gösterisinde bulunmak için karşı tarafa “teşekkür ederim, sağ ol, çok yaşa, ne zahmet” gibi sözler söylenir. Yapılan iyiliğin miktarına ve derecesine göre de bu söylemler değişiklik gösterir. Minnet, teşekkür bildiren kalıp sözler için örnekler aşağıda verilmiştir:
teşe^Kür êderim (28-105) (Teşekkür ederim.)
sa^ı sa^ı (40-3) (Sağ ol, sağ ol.)
nâdar zahmetise (28-62) (Ne kadar zahmetse.)

3.12. Özür Dileme Bildirenler

Kıncı söz söyleyen ya da bir davranışta bulunan kişiler gönül almak için bazen de yanlış anlamalarda, resmî makamlarda, öngörülemeyen suçlamalarda bazı kalıp sözler kullanırlar. Kalıp söz olarak kullanılan “kusura bakma, özür dilerim, affedersin, rahatsız ediyorum” gibi ifadeler karşı tarafı ikna etme ve etkileme görevi üstlenir:
özür dilerim (28-104) (Özür dilerim.)
gusura ba^ıma^L (40-105) (Kusura bakmayın.)
a^Federsi^L (40-96) (Afedersin.)

3.13. Selamlaşma Bildirenler

Selamlaşmak karşılıklı iletişimde ilk basamak olarak görülebilir. Karşılıklı iletişim genellikle ilk selamlaşmayla başlar. Selamlaşmada kullanılan kalıp sözler kişilerin kültürel yapılarına göre değişebilir. Kadınhanı’nda “merhaba, iyi günler vb.” gibi kalıp sözler kullanıldığı gibi genellikle dini kökenli olan “selamün aleyküm, aleyküm selam” gibi yapılar daha çok tercih edilir. Selamlaşma bildiren kalıp sözlere örnekler aşağıda verilmiştir:
merabâ hoşgeldi^Liz (11-40) (Merhaba, hoşgeldiniz.)
gê^ığuzum hoş geldi^L (6-1) (Gel kuzum, hoş geldin.)
alükümselâm (28-73) (Aleyküm selam.)

3.14. Töre, Gelenek ve Kültürel Değerleri Bildirenler

Töre, gelenek ve kültürel değerleri yansıtan kalıp sözler aşağıda verilmiştir. Genellikle yaşlı insanlar, geçmişle şuan yaşanan hayat arasında farklılıklardan kaynaklı “eskiden böyle miydi?” “nerede o eski günler?” gibi kalıp sözler kullanırlar. Bunun nedeni zamanla gelişen teknolojinin kültür ve toplumun dinamiklerini değiştirmesidir. Eskiden bazı değerler, kurallar veya toplumsal beklentiler daha katıdır. Yaşlılar günümüzde daha esnek ve değişmeye müsait olan normları yadırgayabilirler:
eskiden bôle miydi? (10-110) (Eskiden böyle miydi?)
Türk toplumunda evlilik Allah’ın bir hikmetidir. Kişileri birbirine Allah yazmış, o münasip görmüştür. İnsanoğlu ise ancak sebep olmuştur:
a^llah yazmış işde sebep o^ldu^lar (2-42) (İşte Allah yazmış sebep oldular.)

Her şeyin geçmişte kaldığını artık hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını anlatan bir kalıp sözdür: hindiyē dar yēdik, işdik, geldik, geşdik (9-11) (Şimdiye kadar yedik, içtik, geldik, geçtik.)

Kişiliğinden, öz benliğinden ödün vermemek anlamına gelen bir kalıp sözdür:

aslımız neyse neslimiz o ğuzum (26-1). (Aslımız neyse neslimiz o'dur.)

Kandillerde kişilerin uyguladığı ritüellerden biri de küçüklerin büyüklerin elini öpüp, kandilini kutlamasıdır: ğandili^L mübarē^L ossu^L, eli^L öper (31-82) (Kandilin mübarek olsun (der), (büyüklerin) elini öper.)

Erkek tarafının kız tarafından kızı istediği esnada kullandığı kalıp sözdür:

aļļā^L emriyne peygembarı^L ğaļbiyne ben seni^L ğızına dü fūr geldim (36-18) (Allah'ın emriyle Peygamber'in kavliyle ben senin kızına dünür geldim.)

aļļān emriyenen, aļļā^L duļa fıyļan çıdı^L, geldik (10-106) (Allah'ın emriyle, Allah'ın duvağıyla (evden gelin) çıktık, geldik.)

Ezan okunurken kişiler tarafından edilen dua tarzında bir kalıp sözdür. Türk toplumu ezana çok saygılıdır, ezan okunurken ayağa kalkılır ve ezan sesi kesilene kadar hiçbir şey söylenmez. Ardından aziz Allah, habip Allah şefaata yâ Resulullah şeklinde bir kalıp söz söylenir:

az+z^L aļļah az+z^L aļļah anam ezen o=unsun da óle (35-6) (Aziz Allah aziz Allah ezan okunsunda öyle (konuşalım).)

Büyüklerin ve hatırı sayılı kişilerin sözünü tasdik etmek ve onun sözüne saygı duyduğunu göstermek için kullandığı kalıp sözdür:

sen mināsıp ğörüyse^L ben de mināsıp ğörüyüm (38-80) (Sen münasip görüyorsan ben de münasip görürüm.)

Kadınhanı'nda "gündüz kınası" adı verilen bir merasim olur. Gündüz oğlan evi gelin evine gider. Yöresel kıyafetler giyen gelin kızın saçının örgüsü açılır, saçları taranır ve ensesine kına yakılır. Bu merasim, kızın başını bozmak adıyla da anılır:

başını bozuyuru^L ğızın (20-24) (Kızın başını bozuyoruz.)

3.15. Yemin Bildirenler

Türk toplumunda yeminler, dini inanç, sevilen kişiler, eşyalar üzerine edilir. Özellikle Allah'ı şahit kılan yeminler sıklıkla kullanılır. Aslında yemin toplum tarafından iyi karşılanmaz. Yemininden dönen kişilerin başına kötü şeyler geleceğine inanılır ve bu lanetten kurtulmaları için oruç tutmak, fakire yardım etmek, çocuk sevindirmek gibi çeşitli ritüeller uygulanır:

vaļļaha bilļaha şólece ğúnā^L ızı çekëyim (31-98) (Vallahi billahi şöylece (hepinizin) günahını çekeyim.)

vaļļā bilļā sen biliyi^L (32-10) (Vallahi billahi sen biliyorsun.)

vaļļa hiç yálan Filan de fılim ba^L (6-99) (Bak vallahi hiç yalan(cı) filan değilim.)

yo yëmin étme (12-76) (Yok yemin etme.)

ba^L bubaļ boynu^L uza (40-20) (Bak vebali boynunuza.)

4.Sonuç

Kalıp sözler dilin en çarpıcı kültürel yansımalarıdır. Çünkü bir toplumun tarih boyunca edindiği deneyimlerin, inançların ve değerlerin özünü yansıtır. Hangi dili incelersek inceleyelim o toplumun yaşam tarzını, tarihini ve dünyayı algılama biçimini bu ifadelerde görmek mümkündür. İnanış, kültür, yaşayış biçimi ve gündelik hayat gibi pek çok alanda üretilen ve tekrar ettikçe kodlanıp kalıp halini alan bu sözler, Türk dilinin bir hazinesidir. Konya Kadınhanı ağzında geçen kalıp sözler ile ilgili çalışmada anlamsal yönden bir inceleme yapılmıştır.

Kadınhanı ağzında geçen kalıp sözlerle ilgili şunlar söylenebilir:

1. Tespit edilen çoğu kalıp söz, (ufak ses değişiklikleri hariç) yalnızca Kadınhanı Ağzında mevcut olmayıp Anadolu'nun çeşitli yerlerinde de kullanılır (başın sağ olsun, afiyet olsun vb.).

2. Aynı zamanda yöreye has kullanılan kalıp sözler de mevcuttur. (Allah emeğini yağlı etsin, Herkesin küfesinden ne koparsa, Allah'ım el ayak muhtacı etmesin, Allah hayrından çıkartmasın, şen başarılar versin vb.)

3. Ünlem şeklinde (bovah, vili, aha vb.) kalıp sözler de mevcuttur.

4. Hayır dua ve iyi dilek bildirenler, töre, gelenek ve kültürel değerleri bildirenler, dini inançları bildirenler diğerlerine göre daha fazladır.
5. Kalıp sözlerin genelinde dini inancın etkisi büyüktür.
6. Bazı kalıp sözlerde eski Türk kültürünün izleri vardır. Özellikle halk inanışlarını bildiren ve töre, gelenek ve kültürel değerleri bildiren kalıp sözlerde bunu görmek mümkündür.

Kaynaklar

- Aksan, D. (2004). *Türkçenin sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2015). *En eski Türkçenin izlerinde*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Aydın, Y. (2018). Türkçe Sözlük'te ilişki sözleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayram, M. (2017). Yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki kalıp sözler ve yabancı uyruklu öğrencilerin kalıp sözleri kullanma düzeyleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Antalya.
- Bayraktar, S. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir kültür aktarım aracı olarak kalıp sözler. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Ankara.
- Bolulu, O. (1998). Deyimler-deyimlenemeyenler. *Türk Dili Dergisi*, 64, 16-18.
- Bölük, R., Erdem, M. D. (2021). Antalya kaş ağzından "derleme sözlüğüne"ne katkılar. *Journal of History School*, 52, 2044-2063. <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.49542>.
- Bulut, S. (2012). Anadolu ağızlarında kalıp sözler ve kullanım özellikleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Ordu.
- Bulut, S. (2024). Anadolu ağızlarında dini inançları yansıtan kalıp sözler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6, 435-465. http://dx.doi.org/10.9761/JASSS_490.
- Çiçekler, A. N. (2019). Isaac Barro'un kaleminden Türklere batıl inançlar/hurafeler/halk inanışları. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları (DEA)*, 20, 165-188. <https://doi.org/10.30767/diledeara.635502>.
- Çifci, M. (2020). Atasözleri ve kalıp sözler katkılar (Emirdağ/Burunarkaç köyü). *Turkish Studies*, 15(2), 659-673. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.39819>.
- Çotuksöken, Y. (2015). *Uygulamalı Türk dili*. İstanbul: Papatya Yayınları.
- Erol, Ç. (2007). Türkiye Türkçesinde kalıp sözler üzerine bir inceleme. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede kalıp sözler. *Bilig*, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/234366>.
- Gökdayı, H. (2015). *Türkçede kalıp sözler*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Gökdayı, H. (2019). Türkiye Türkçesinde kalıp sözler, bu sözleri içeren bir sözlük ihtiyacı ve hazırlama yöntemi. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 2147-8872. <http://dx.doi.org/10.12992/TURUK841>.
- Göktaş, F. B. (2023). Klasik dönem Çağatay Türkçesi metinlerinde kalıplaşmış söz birlikleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Samsun.
- Karataş, T. (2004). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Keser, O. (2015). *Tarihi, sosyal ve kültürel yönleriyle Kadınhanı*, Konya: Ocak Grafik Matbaacılık.
- Keskin, D. (2021). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen çocuk grupları için hazırlanmış hikâye kitaplarının kalıp sözler açısından değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Ankara.
- Kılıç, F. (2024). Ali Şîr Nevâyî'nin Nevâdirü'ş-Şebâb adlı divanında deyimler. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Ankara.
- Küçükbasmacı, G. (2017), Manas destanında ilişki sözleri. *Akademik Bakış Dergisi*, 60, 546-566. <http://www.akademikbakis.org>.
- Özkul, L. (2013). *Sultanlar şehri Kadınhanı (Saideli- Pira)*. Konya: Unimat Ofset.
- Özcan, B. S. (2021). Yabancı dil olarak Türkçede karşılıklı konuşma becerisi ve kalıp sözler. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, İzmir.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilimi sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Pırnaz, A. (2019). Kahramanmaraş halk kültüründe kalıp sözler. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.

- Sis, N., Gökçe, B. (2009). Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinde yansımalar ve kalıp sözler. *Turkish Studies*, 4/3, 1975-1989. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.764>.
- Subaşı Uzun, L. (1991). Deyim sınırlaması sorunu ve deyimbilimsel yaklaşım hakkında. *Çağdaş Türk Dili Dergisi*, 37, 70-72.
- Şahin, F. (2017). Kadınhanı ağzı. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Nevşehir.
- Sağlam, A. (2019). Klasik öncesi Çağatay Türkçesi metinlerinde kalıplaşmış söz birlikleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Samsun.
- Tohumcu, L. (2018). Kök Türk yazıtlarında kalıp sözler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Toprak, F. (2020). Tarihi Türk lehçeleriyle günümüz Türkiye Türkçesi arasında deyimlerin değişimi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 8, 231-251. <https://doi.org/10.29228/ijlet.47294>.
- Tor, G. (2012). Mersin'den birkaç kalıp söz (ilişki sözü) üzerine. *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu*, 766-786.
- Ünalın, Ö. (2023). Alanya Yörüklerinde nazara dair inanışlar ve buna bağlı uygulamalar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 12/1, 137-155.
- Wray, A. (2001). *Formulaic language and the lexicon*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yavuz, S. (2013). Haldun Taner'in tiyatrolarında kullandığı kalıplaşmış sözler-deyimler. *Adıyaman University Journal of Social Sciences*. 8, 121-140.
- Yazıcı Ersoy, H. (2011). Başkurt Türkçesinde kalıp sözler. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 30, 1-54.
- Yüceol Özezen, M. (2001). Türkçe deyimler üzerine birkaç söz. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 600, 869-879.
- Yüceol Özezen, M. (2006). Türkiye Türkçesi yazın dilinde teşekkür kalıpları. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 3, 66-77.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;
 Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
 2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
 3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
 4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
-

